

SZŐCS GÉZA KÖVETSÉG

A magyar nemzet most több mint harminc nagykövetet küld Kínába, az ország szívébe, Pekingbe, a főváros szívébe, a Nemzeti Szépművészeti Múzeumba. E nagykövek összesen mintegy háromszáz üzenetet adnak át Magyarországról, népéről, gondjairól, sorsáról, látásmódjáról és főleg tudatvilágáról, lelkéről és érzéseiről. Kiállításunk tehát esztétikai formákba szublimált önkép és önvallomás – egy olyan nép saját sorsösszegezése, amely máig nem felejtette el őseit, akik a Kínával szomszédos tartományokból indultak el hajdanán Nyugat felé. Régen volt, de a magyarok máig sok mindent megőriztek azoknak a felmenőiknek a lelki vagyonából – megőriztük dallamainkban, kapuzataink formáiban, ornamentikánkban, szemléletünkben, bölcsességeinkben és ítéleteinkben. Nem tudom, mindebből mennyi mutatkozik meg egy ilyen kiállítás anyagában. Sokféle arc, sokféle egyéniség, sokféle életkor, sokféle iskola. Így összességükben elnézve őket olyan érzésünk támad, hogy olykor talán vitatkoznak is egymással az egyes művészi látásmódok, de ez a belső dialógus nem nevezhető gyilkosan indulatosnak. Talán nem egymás létét megkérdőjelező művészi filozófiák és hitvallások ütköznek ezeken a felületeken, hanem sokkal inkább egymás mellett megférő, egymást kiegészítő kísérletek adódnak össze. Kísérletek (olykor grandiózus kísérletek, olykor miniatűrnyi próbálkozások) a világ – és benne önmagunk – meghatározására és értelmezésére. És ebben benne van összegző leltár formájában mindaz, amit elmondhatunk keleti testvéreinknek: íme, ezek vagyunk, ilyenek vagyunk, ilyené lettünk mára mi, magyarok. Testvéri nagykövetségbe hoztuk el ezeket az üzeneteket magunkról, várva, hogy egy év múlva hasonló követség érkezzon Kínából Budapestre – remélve a két nép között a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok felvirágzását, mindenekelőtt azonban az érzelmi és a lelki kötelékek szorosabbá válását. (Szőcs Géza kultúráért felelős államtitkár június 20-án Pekingben, a Szépművészeti Múzeumban elmondott megnyitójából)

FELEDY BALÁZS

PEKINGI

Vita
MAGYAR MŰVÉSZET CÍMMEL KORTÁRS MAGYAR
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS KÍNÁBAN

A megnyitón: Tóth Norbert, a Forrás Galéria igazgatója (baloldalt), Szőcs Géza államtitkár (középen), Baán László, a Szépművészeti Múzeum igazgatója (jobboldalt) kínai vendéglátóik körében

Az utóbbi években talán kevésbé figyeltünk arra a körülményre, hogy világnézeti megközelítésében a kortárs magyar képzőművészet is mennyire megosztott. Az, hogy különböző stílusok és felfogások élnek egymás mellett, már közmegegyezés tárgya, ebben nincs is vita, s az utóbbi években a művészeti ág szakirodalma és sajtója is került az ütközéseket, igazi sajtópolémia nem is alakult ki, noha a pozícióharcok erősek voltak. A nyílt összecsapások talán azért is kerültek el e területet, mert egyrészt mindenki abszolút tudta, tudja, hogy hol a helye, s mindenki tudta, tudja, hogy a támogatottak vagy az akadályozottak közé fog kerülni vagy már került is. Sajnos, ki kell mondanunk: a kortárs magyar képzőművészetet is áthatja egyfajta liberális és nemzeti/konzervatív világnézeti polarizáltság, amely cezúrán belül, persze, sok a köztes jelenség és sok az áthatás, még sok olyan jelenséget is érzékelhetünk, amelyet dialógusnak vagy legalábbis *együttes létezésnek* nevezhetünk, de a szakadék érzékelhető. Már az elnevezések sem igazán pontosak, mert a liberális szó és definíció sem fedi az egyik oldal törekvéseinek teljességét, s

az e sorokban nemzeti/konzervatívnak nevezett *másik* oldal sem gyűrhető bele teljességgel egy ilyen megjelölésbe. A vita annál is inkább érdekes, mert szerintem ez nem stílusvita, hanem annál mélyebb gyökerű, noha bizonyos alkotói technikákat (például installációművészetet, intermédiát, digitális módszereket) kétségtelenül erősebben preferál a liberális oldal, mint a másik. Ez azért fontos körülmény, mert művészeti szempontból (az előző megállapítás ellenére) sem igazolható – még nemzetközi összehasonlításban sem –, hogy az egyik oldal képviseli a haladást, a másik pedig a maradiságot, hogy az egyik oldal progresszív volna, a másik meg retrográd. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a multikulturális jelenségekhez való viszony is megosztotta a folyamatokat, s jelentős különbségek vannak a globális kultúrához való viszony tekintetében is. Mindez a szakadás vagy legalábbis feszültség szinte minden művészeti ágban jelen van, érzékelhető, így hát nem véletlen, hogy az új alkotmány vitája és elfogadása során felszínre került a Magyar Művészeti Akadémia és a Széchenyi Művészeti Akadémia közötti ütközés is. Az is kétségtelen, hogy a képzőművé-

szet területén az elmúlt évtizedben igen megerősödtek a liberális oldal pozíciói. Jeles (állami és privát) galériák vezetése van ilyen kézben, s jellemzően a terebélyesedő szaksajtó is ebben a szellemben erősödött. A privát szféra mecénálási, finanszírozási lehetőségeit a liberális oldal sokkal intenzívebben használta ki (találta meg), s a fejlődő, kortárs magángaléria-hálózat is jellemzően egy ilyen háttérre próbál/t/ meg támaszkodni. Hogy végül a küzdelem (ha ez az) egyenlőtlené is vált, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a Mücsarnok vezetésének a kérdése. A Mücsarnok *nemcsak egy* intézmény a sok közül, hanem *a* legfontosabb kortárs, hazai képzőművé-

hivatkozom, amelynek megfogalmazója ráadásul nem mellőzhető személy: a Mücsarnok volt (bukott?) igazgatójának, Petrányi Zsoltnak az érvelésére. *Magyar művészetet külföldre!* című cikkében (ÉS, 2011. június 24.) előlírásban megjegyzi, hogy manapság elsősorban *magánszemélyek* kapcsolatrendszerén múlik a magyar művészet külföldi bemutatása, majd kifejti, hogy két elv fontos, az egyik a művészek *nemzetközi értékelhetősége*, a másik a pedig a fogadó fél *művészeti felfogásmódja*. Mindkét szempontot az mozgatja – írja –, hogy a hazai művészetet a *globális kultúra részeként* interpretáljuk. Elmagyarázza az olvasónak, hogy a művészek kivá-

erősen gondolkodott azon, hogy leír harminc nevet, akik bizonyosan jól tükröznék „a mai, magyar kortárs művészet valós irányait”, s ezáltal jól képviselték volna a magyar művészetet Pekingben, mert *jól tudjuk*, hogy ki az harminc név és művész, de egy ilyen akció túlzott iróniának tetszene. A lényeg az, hogy *van másik harminc* magyar művész, aki döntően igenis tükrözi a kortárs magyar művészet *valós irányait*, csak az velük (többségükkel) a döntő hiba, hogy nem a Petrányi Zsolt soraiban is körülhatárolt

szeti műhely, s annak ellenére, hogy a kortárs magyar képzőművészet jelentős erői tartották elhibázottnak a Mücsarnok kiállítási koncepcióját és gyakorlatát, azon változtatni mégsem lehetett. Az elmúlt nyolc év szocialista kulturális kormányzata szinte teljesen magára hagyta a kortárs képzőművészet *érdemi* gondozását.

Nos, ilyen körülmények között „robbant a bomba”, jött létre a Magyar Művészet című, nagyszabású kiállítás Pekingben, amely noha egy sajátos állami reprezentációnak látszik, a megszervezése és koncepciójának kialakítása nemhogy *nem állami* képzőművészeti szervezet kezébe került, hanem egy *magángaléria* kezébe, ráadásul egy olyanéba, amely eddig nem vett részt a magángalériák sajátos hálózatának trendiségében, noha tevékenysége évről évre egyre figyelemreméltóbb. S amikor e galéria kialakította a részvevők együttesét, létrehozta a kiállítást, majd amikor az megnyílt június 20-án Pekingben, az ottani Szépművészeti Múzeumban, akkor „szakadt el a cérna”, s kerültek napvilágra – finoman szólva – erősen méltatlan kritikák is. Ezek sora hosszú, s most csak egy gondolatmenetre

lasztására milyen módon kerül sor a külföldi galériások, kurátorok és a hazai kurátorok és művészek között, rögzíti, hogy ez a művészlétszám harmincnál több művészt nem jelenthet, bevezet e manipulálás rejtelmébe, s annyira illetékesnek érzi magát a külföldön bemutatandók kiválasztásában, hogy felteszi a kérdést: „vajon lehetséges-e teljesen más művészt listában gondolkozunk, mindig más és más halmazokat előhúzzunk egy-egy megjelenés kapcsán.” Soraiból kiderül, hogy az ő véleményét és tanácsát kellett volna kikérni a Pekingben részt vevők köréről, mert szerinte – s itt lóg ki a lóláb – „a nagy presztízsűnek gondolt Kínai Nemzeti Múzeumban bemutatott kiállítás névsora egyáltalán nem tükrözi a mai kortárs magyar művészet valós irányait”. Ez nyilvánvalóvá teszi álláspontját, hogy egy szűk kurátorréteg lehet csak illetékes a valós irányok megállapítására, s *csak* az ő általuk megjelölt harminc művész lehet alkalmas nemzetközi képviselőre, másik harminc nincs. Nos, ez az a sommás megállapítás, amely alapvetően nélkülözi a liberális(?) művészetfelfogás alapjait (hozzá vagyunk szokva), s amellyel alapvetően vitatkozunk lehet és kell. E sorok írója

kurátorréteg választotta ki és menedzselte őket (hallgatva külföldi galériásokra!), hanem ezúttal egy másik galéria kapott erre felkérést, dönthette el saját maga, hogy kiket állít ki, s mindezt ezúttal jelentős *állami háttérrel* tehetette, amelyre régen nem volt példa a kortárs magyar képzőművészetben. De hát kikről is van szó? A sorozatosan harminchárom kiállítónak nevezett névsornak (amely *több*, mert a Kós Károly Egyesülés keretében *Makovecz Imrén* túl – aki önálló kiállító is – végső soron láthatók *Csete György, Zsigmond László, Nagy Ervin és Dévényi Sándor* épületeinek fotódokumentációi is) első pillantásra is nagy előnye a *komplexitása*. *Vége* egy kortárs magyar kiállítás, ahol – hogy maradjunk az előbb felvillantott témánál – a kortárs építészet *szerves része a képzőművészetnek*. Az organikus szemléleti világ pedig különlegessége a kortárs építészetnek, még ha deviánsan illeszkedik is a mintának tekintett, globális kultúrához. A komplexitás jó jele, hogy kiállít két expressis verbis *könyvillusztrátor, Rényi Krisztina és Jankovics Marcell*. Az illusztrátorok természetesen grafikusok (vagy más szakmabeliek), de az általuk létrehozott művek egészen

más esztétikai kívánalmak szerint kell működjenek, mint az autonóm művek. Mind Rényi, mind Jankovics rendkívül műves rajzosságukkal, elmélyültségükkel és témáikkal bizonyították, hogy az illusztráció része a magas kultúrának. Látható volt egy *tűzzománc* műegyüttes, amely *Elekes Gyula* által bizonyította, hogy ez az ősi technika igazi, kreatív kortárs kezében korszellemet is képes sugározni. A fotókultúra határterületein mozog *Bátorfi Andrea*, aki egy új képi minőséget mutatott be – e területen egyedülként, s igazi kísérletezőként – a kínai közönségnek. S külön öröm, hogy az említett *egység szellemében* két *kárpitművész* munkái is illeszkedtek a

sebb generációt képviseli, *Győrfi Sándor* immár *Párkányi Raab Péterrel és Sánta Csabával* a kitűnő középgenerációt, míg *Raffay Dávid* a fiatalabb évjáratot. Bizonyára nem véletlen, hogy ebben a műegyüttesben hangsúlyt kap a magyar múlt megidézése. A grafikusok képviselőjét sem érheti bírálat. *Gyulai Líviusz* tüneményes ironiája, virtuozitása és technikai gazdagsága, *Sulyok Gabriella* borongósa és panteisztikusra hangolt, egyedi rajzi világa, *Orosz István* illúziókat keltő és ugyanakkor filozófiai problémákkal telített rézkarcai (kiegészülve anamorfózisával), *Rádóczy Gyarmathy Gábor* bravúros és szinte brutális, szürrealizmusban fogant, színezett rézkarcai

koloritú, világító képeivel végigvezet minket a Balaton-felvidéken, *Lajta Gábor* viszont – szemben a tájjal – az emberre, sőt, az emberekre, sőt, a *sok* emberre koncentrálnak, s míg Somogyi Győző vonzalma mindig a múltba vezet, addig Lajta Gáboré mindig a jelenbe. Ezekről messze eltérő *Kelemen Károly* groteszk felfogású portréinak harsánysága, s *Fehér László* intim világot feltáró, jellemzően kevés színt felmutató, de annál több plaszticitást megjelenítő meditatívitása. S most megint egy rendezői, válogatói *trouvaille*: a többi kiállító mind a hetvenes és a nyolcvanas évek szülötte, tehát a festői anyag *majdnem fele* jellemzően harmincas életévekben járó művészekről származik, ennek megfelelő frissességgel, elevenséggel (*Ferencz S. Apor, Geréb Krisztina, Mara Kinga, Incze Mózes, Papageorgiu Andrea* és *Tóth Kovács József*). Bátor döntés. Éppen ez bizonyítja, hogy a kiállítási anyag válogatói egyáltalán nem valamiféle protokollnévsor összeállítására törekedtek, hanem felfedezői szándékot is vállaltak.

E sorok írója bevallja, hogy a pekingi kiállítást nem látta, de módja volt áttanulmányozni az ennek kapcsán megjelent és a művek reprodukcióját tartalmazó reprezentatív kiadványt, a kiállításról készült bő fotódokumentációt, valamint évek óta folyamatosan figyelemmel kíséri annak a *Forrás Galériának* (amely *Tóth Norbert* vezetésével e kiállítási anyagot is összeállította) a kiállításait, amelyek nagyrészt épp a most bemutatott művészek anyagait tárta – mintegy szellemi előkészületként – a közönség elé. Így a negatív ítéletekkel szemben bátornak, igényesnek és – igenis – korszerűnek, sőt, a globális kultúrába is illőnek ítélem a válogatást. Persze, egy ilyen reprezentatív és soha vissza nem térő alkalom mondatja, hogy egy ilyen kiállításról talán nem hiányozhatott volna *Földi Péter, Melocco Miklós* vagy a *Sensaria*-csoport egy-két művésze (vagy, nota bene, azok az alkotók, akiknek hiányát a rendezvényért felelős, magyar kulturális vezető, *Szőcs Géza* is megemlítette), de el kell fogadnunk, hogy ha egyszer egy szakember – mint független kurátor (sokszor halljuk ezt a kifejezést, csak más intonációban) – felkérést és megbízást kapott, akkor tisztelnünk kell az álláspontját. A magyar média (szakmai és bulvár) egy része nem ezt tette. *Lelke* rajta. Ettől az esemény valóságos szakmai, művészi rangja egy jottányit sem csökken. Sőt! Visszakanyarodva ezen írás címéhez: a pekingi vihar lehet, hogy *tisztító vihar*.

kollekciónak, *Hauser Beáta és Kubinyi Annáé*. Mindketten a textil alapanyagával dolgoznak, s mindketten olyan képi és plasztikai gondolatokat sugallnak, fogalmaznak meg, amelyek valóságos képzőművészeti karakterrel állnak előtűnk.

S akkor itt van a három, hagyományos képzőművészeti ág: festészet, grafika és szobrászat. Kétségtelen, ha végigtekintünk a kiállítókon és műveiken, akkor egy olyan szemlélet túlsúlya érezhető, amely inkább hagyományörző, mint kísérletező, hogy a *figurális felfogású művek* mennyisége meghatározó. De ehhez hozzátehetjük azonnal, hogy: 1. bizonyos tekintettel kellett lenni a kollekciónak összeállításakor arra, hogy ez a műtárgycsoport Kína egyik központi intézményébe, s nem egy kortárs művészeti vásárra kerül; 2. éppen azt tapasztaljuk a kortárs külföldi és magyar művészet progresszív tendenciáiban is, hogy a figurális művészetnek *reneszánsza van*, tehát a képanyag – végső soron – ilyen szempontból is megfelel a *kortársiság* kívánalmának. Ami feltűnő: szinte mindegyik kiállító nagy igényessége és magas fokú szakmai követelményei. Talán ez a szobrászati anyag egyik fő jellegzetessége. *Péterfy László és Kő Pál* az idő-

a legkényesebb szakmai igényeket is kielégítik. S akkor itt vannak a festők. A kollektív bemutatónak során mindig legvitathatóbb, legvitatottabb műegyüttes és művésznévsor. Ha jól számoltuk, tizenöt festő ad némi keresztmetszetet a hazai festészeti törekvésekről. A hazai szónál máris meg kell állnunk, mert ez nem teljesen igaz. Kiállít ugyanis (szerencsére) – a közelmúltban 75 éves, ezúton is Isten éltesse! – az évtizedek óta Franciaországban élő *Szabó Ákos*, aki – nincs rá jobb szó – *egyedülálló* pasztelltechnikáját mutatja be. S kiállít a születésétől fogva Erdélyben, jelenleg Nagyváradon élő *Jakobovits Miklós* – ez évben 75 éves, ezúton is Isten éltesse! –, aki viszont épp kísérletező kedvével és a tradícióktól való elszakadásával hívja fel a figyelmet. Mellette *Kuti Dénes* állít ki Erdélyből, akinek – jó a kifejezés – abszurd realizmusa feltűnően egyéni atmoszférájú, *Lusztig Valentin*, aki ugyan kolozsvári, de jelenleg Zürichben él, s akinek morbidba hajló képisége a profán tudja festőivé tenni, s jó látni *Kopacz Mária* áradó festőiségét, akinek szintén erős erdélyi gyökerei vannak, s képei olyanok a festészetben, mint *Gyulai Líviusz* munkái a grafikában. Kiállított *Somogyi Győző*, aki erős